

KØBENHAVNS UNIVERSITET
DET JURIDISKE FAKULTET

Til Folketingets Retsudvalg samt Udvalget vedrørende efterretningstjenesterne

7. JANUAR 2010

JØRN VESTERGAARD
PROFESSOR I STRAFFERET

Vedrørende den såkaldte somaliersag

SANKT PEDERS STRÆDE 19
1453 KØBENHAVN K

1. I forbindelse med det skændige overfald på tegneren Kurt Westergaard er der fra forskellig side givet udtryk for modstridende synspunkter vedrørende de valg og fravalg af dispositioner, som PET foretog på grundlag af de forud for overfaldet foreliggende oplysninger. Nogen har således tilkendegivet, at der på et tidligere tidspunkt burde eller skulle have været iværksat retsforfølgning, herunder med henblik på straf og/eller udvisning. Sådanne synspunkter er både jeg og andre blevet taget til indtægt for i den offentlige debat. Til Retsudvalgets orientering skal jeg venligst oplyse, at dette ikke er en opfattelse, jeg i nogen sammenhæng har givet udtryk for. Ud fra de foreliggende oplysninger har jeg ganske enkelt ikke fornødent grundlag for at have nogen bestemt mening om sådanne spørgsmål. Jeg kan derfor kun beklage, at mine udtalelser til pressen åbenbart har givet anledning til misforståelser som følge af den måde, de er blevet præsenteret på.

TLF 21 60 26 80

FAX 35 32 33 34

jv@jur.ku.dk

<http://jura.ku.dk/jv>

Det, som jeg i forbindelse med den aktuelle sag har udtalt mig om, er først og fremmest den strafferetlige bedømmelse af de forhold, som PET i sine pressemeddelelser har oplyst at have kendt til forud for overfaldet på Kurt Westergaard. Til orientering skal jeg i det følgende redegøre for, hvad jeg rent faktisk har tilkendegivet i den anledning.

2. Den 3. januar blev jeg kontaktet telefonisk af en journalist fra Berlingske og godkendte senere følgende citater:

”Sagen imod ham har åbenbart været forholdsvis tynd. Der skal jo være et bevis for at kunne fængsle folk eller få dem udvist. Men alligevel har der været nok til at man har holdt øje med ham,” siger professor i strafferet ved Københavns Universitet, Jørn Vestergaard.

Han udtrykker forståelse for, at PET dagligt skal foretage skøn om, hvorvidt man skal gribe ind.

”Man kan ikke umiddelbart sige, at PET har skønnet forkert; men forløbet kræver jo en nærmere redegørelse,” siger Vestergaard.

(...)

Også Jørn Vestergaard hæfter sig ved, at angrebet på Kurt Westergaard virker amatøragtigt og diletantisk.

"Det virker fuldstændig klovneagtigt. Hvis det virkelig havde været en planlagt og professionel terrorist-aktion, så ville det have været meget overraskende, hvis PET ikke havde bedre styr på ham," siger han.

(...)

Professor Jørn Vestergaard mener, at forløbet i Kenya understreger de vanskelige beslutninger, PET står over for.

3. Den 4. januar blev jeg per mail kontaktet af en anden journalist fra Berlingske, hvilket gav anledning til nedenstående korrespondance:

[BERLINGSKE]: Jeg undrer [mig] for det første over PETs pressemeddelelse fra i lørdags. Heri hed det:

"Den anholdte har ifølge PET's oplysninger tætte forbindelser til den somaliske terrororganisation al-Shabaab samt al-Qaida ledere i Østafrika, ligesom han mistænkes for under ophold i Østafrika at have været involveret i terrorrelaterede aktiviteter. Den anholdte har ligeledes været en del af et terrorrelateret netværk med tilknytning til Danmark, som gennem længere tid har været genstand for PET's efterforskning, uden at dette dog har sammenhæng med tegneren Kurt Westergaard."

PET har siden oplyst, at personen ikke kunne anholdes pga. manglende beviser. Men hvad bygger PET så sine anklager i pressemeddelelsen på, hvis det ikke er beviser? Heri skriver de jo, at han har "tætte forbindelser" til al-Qaeda-ledere og er "en del af et terrorrelateret netværk". Tættere på at stemple ham som de facto terrorist, er det svært at komme.

Mine spørgsmål til dig lyder:

1)

[BERLINGSKE]:

Hvis PET mener at være i stand til at skrive, at personen har "tætte forbindelser" til al-Qaeda og er "en del af et terrorrelateret netværk", hvad kan så afholde anklagemyndigheden fra at rejse sigtelse imod manden for overtrædelse af straffelovens såkaldte terrorparagraf?

Jeg er især faldet over de to sidste afsnit:

"§ 114 f. Den, som, uden at forholdet omfattes af §§ 114-114 e, deltager i eller yder væsentlig økonomisk støtte eller anden væsentlig støtte til korps, gruppe eller sammenslutning, der har til hensigt ved magtanvendelse at øve indflydelse på offentlige anliggender eller fremkalde forstyrrelse af samfundsordenen, straffes med fængsel indtil 6 år.

§ 114 g. Den, som, uden at forholdet omfattes af §§ 114-114 f, deltager i en ulovlig militær organisation eller gruppe, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år."

Er der en afgørende juridisk forskel på lovens ord "deltager i" og PETs egne ord "tætte forbindelser til" samt "en del af"?

JV SVAR:

Hvis der er hold i PETs oplysninger, falder et forhold som somalierens helt klart ind under førstnævnte og formentlig også sidstnævnte bestemmelse. (...) Så strafferetligt set skulle der ikke være noget til hinder for at sigte, tiltale, dømme og udvise. Forklaringen på, at man ikke har ønsket at gøre dette, er vel den velkendte, at man har fundet det mere relevant at observere kanaljen for at komme i besiddelse af yderligere oplysninger om netværk og planer, samt at man eventuelt også har ment at have behov for at beskytte eventuelle kilder. Det kan jo godt give fornuftig mening, hvis man ikke har haft grund til at tro eller forvente, at han ville foretage sig noget farligt her til lands, i hvert fald ikke noget umiddelbart forestående.

2)

[BERLINGSKE]:

Du er i dagens artikel citeret for, at manden har opført sig som en klovn. Det er svært at være uenig i, og det vil være svært at bebrejde PET, hvis de ikke har taget en sådan person alvorligt. Men sagen er, at PET ifølge sin egen beskrivelse i pressemeddelelsen i allerhøjeste grad har taget denne person alvorligt - endda "i længere tid", som de skriver. Derfor undrer det mig dybt, at personen ikke var under konstant overvågning.

Hvis PET har kendskab til, at en person har "tætte forbindelser" til al-Qaeda, er "mistænkt" for konkrete terrorplaner i udlandet samt er "en del af et terrorrelateret netværk" herhjemme, må man så ikke forvente, at PET holder en sådan person under konstant overvågning?

Ifølge PET-chefen åbenbart ikke. Det ville kræve en mangedobling af PETs ressourcer, lyder det i dagens avis, at døgnovervåge alle personer, PET efterforsker. Muligvis. Men af det svar må man udlade, at enten er der så mange potentielle terrorister i Danmark, at PETs ressourcer er for knappe - for PET bør vel ikke lade personer, som man i pressemeddelelser er klar til at beskrive

som terrorister, gå rundt uden opsyn? Eller også er PET trods mange nye resourcer ikke dygtige nok til at løse opgaven.

Er du enig?

JV SVAR:

Det har jeg ikke en færdig mening om ud fra de foreliggende oplysninger, se svar ad 1). Men der er da god grund til at forvente en fyldig redegørelse fra PET i regeringens sikkerhedsudvalg og Folketingets kontroludvalg. For mig at se er det relevante spørgsmål her og nu nok snarere, om det har været forsvarligt, at tegneren ikke har haft livvagter på døgnbasis. Det forekommer mig en anelse uforståeligt, at det virkelig har været muligt for en voldsmand at forholdsvis uhindret indfinde sig i tegnerens dagligstue, ikke mindst i lyset af de forholdsvis nylige begivenheder i tilknytning til den amerikanske sag og hele nytårsvirakken omkring tegningerne.

4. Den 5. januar blev jeg på ny kontaktet per mail af samme journalist som dagen forinden, hvilket gav anledning til følgende korrespondance:

[BERLINGSKE]: Jeg har netop modtaget nedenstående svar fra PET, som afviser, at de kunne have anholdt og fået dømt somalieren. Jeg går ud fra, at du vil være interesseret i at læse deres argumenter. [Anden pressemeddelelse fra PET var gengivet nederst i mailen.]

Jeg synes, de skriver sig uden om de centrale kritikpunkter, men vil gerne høre din vurdering, inden jeg vover mig for langt ud. (...)

I øvrigt er min egen ringe vurdering den, at PET bløder op i dagens meddelelse i forhold til lørdagens. Lørdag skrev de, at ”den anholdte er en del af et terrorrelateret netværk”. Det skriver PET ikke i dag. I dag er denne del beskrevet i generelle vendinger:

”Hverken det forhold, at PET er i besiddelse af oplysninger om en persons tilknytning til udenlandske terrororganisationer eller terrorrelaterede netværk i Danmark, eller det forhold, at PET mistænker en person for at have været involveret i terrorrelaterede aktiviteter i udlandet, kan i sig selv anses for tilstrækkeligt til at anholde, retsforfølge eller udvise den pågældende.”

Der er tillige indlagt et forbehold: ”PET er i besiddelse af oplysninger...” Altså ikke den samme uforbeholdne konstatering som i lørdags.

JV SVAR:

Det problematiske og selvmodsigende består i, at Scharf pdes. hævder at kunne fastslå, at somalieren "har tætte forbindelser til den somaliske terrororganisation al-Shabaab samt al-Qaida ledere", men at han pda. fastholder, at der ikke har været grundlag for at retsforfølge ham. I den første pressemeddelelse brugte PET udtrykket, at somalieren har været "en del af et terrorrelateret netværk med tilknytning til Danmark". Det hænger jo ikke sammen! For en person der har "tætte forbindelser" til en terrororganisation og er "en del af et terrorrelateret netværk" er jo deltager i straffelovens forstand, jf. § 114 f og § 114 g. Så jeg må fastholde min oprindelige udtalelse fra i går:

"Så strafferetligt set skulle der ikke være noget til hinder for at sigte, tiltale, dømme og udvise. Forklaringen på, at man ikke har ønsket at gøre dette, er vel den velkendte, at man har fundet det mere relevant at observere kanaljen for at komme i besiddelse af yderligere oplysninger om netværk og planer, samt at man eventuelt også har ment at have behov for at beskytte eventuelle kilder. Det kan jo godt give fornuftig mening, hvis man ikke har haft grund til at tro eller forvente, at han ville foretage sig noget farligt her til lands, i hvert fald ikke noget umiddelbart forestående."

Der kan som sagt godt have været helt fornuftige og lovlige grunde til PETs prioriteringer, for de nævnte hensyn kan udmærket have været relevante hver for sig, og de trækker jo i forskellige retninger. Men udmeldingerne udmærker sig jo ikke ligefrem ved lysende konsekvens eller klarhed. Dette afspejler vel til dels vilkårene for en hemmelig tjeneste som PET. Derfor var en af mine pointer i går jo også, at egentlig klarhed formentlig kun kan opnås ved redegørelser for lukkede døre i regeringens sikkerhedsudvalg og Folketingets kontroludvalg.

5. For så vidt PETs oplysninger i den første pressemeddelelse måtte tages for pålydende, ville de beskrevne forhold strafferetligt set falde ind under visse af antiterrorparagrafferne, og i så fald *kunne* der principielt set have været indledt retsforfølgning mod somalieren. Som det fremgår af foranstående, har jeg imidlertid ingen mening om, hvad PET *burde* eller *skulle* have foretaget sig forud for overfaldet på Kurt Westergaard, og jeg har ikke udtalt mig om sådanne spørgsmål. Hvad andre har tilkendegivet herom, må vedkommende selv tage ansvaret for.

Det er ikke holdbart, hvis en retshåndhævende myndighed udtaler sig kategorisk om begåede strafbare forhold uden at have det fornødne bevismæssige grundlag i orden. Efter det nu foreliggende er det min opfattelse, at PET især i den første pressemeddelelse udtrykte sig uhensigtsmæssigt og unødigt bombastisk med hensyn til karakteren af de oplysninger, man var i besiddelse af. Det-

te bekræftes da også til dels af, at nogle af formuleringerne i den seneste pressemeddelelse er en anelse mere afdæmpede, se nedenfor.

Selv om det fornødne bevismæssige grundlag eventuelt er til stede i en sag om terrorrelaterede aktiviteter, kan der meget vel være gode og fornuftige grunde til indtil videre at undlade retsforfølgning, herunder hensynet til kildebeskyttelse og behovet for gennem observation at indsamle yderligere oplysninger om netværk og planer, sådan som der også er gjort opmærksom på i den tredje af pressemeddelelserne fra PET, hvori næstsidste afsnit lyder således.

”Det tilføjes, at hverken det forhold, at PET er i besiddelse af oplysninger om en persons tilknytning til udenlandske terrororganisationer eller terrorrelaterede netværk i Danmark, eller det forhold, at efterretningstjenesten mistænker en person for at have været involveret i terrorrelaterede aktiviteter i udlandet, i sig selv kan anses for tilstrækkeligt til at anholde, retsforfølge eller udvise den pågældende. Det vil således afhænge af karakteren af de oplysninger, som efterretningstjenesten er besiddelse af, herunder om oplysningerne vil kunne fremlægges som led i en straffesag eller udvisningssag. I visse tilfælde vil bl.a. hensynet til efterretningstjenestens arbejdsmetoder, kilder, samarbejdspartnere samt andre verserende efterforskninger således udelukke en straffesag eller udvisningssag.”

I lyset af ovenstående kan jeg i det væsentlige tilslutte mig betragtninger som de netop gengivne, om end jeg finder, at også de her anvendte formuleringer til en vis grad er egnede til på en uhensigtsmæssig måde at forårsage uklarhed om, hvad der rent principielt må betegnes som strafbart, selv om det pågældende forhold ud fra politi- og efterretningstaktiske eller sikkerhedspolitiske overvejelser ikke umiddelbart påkalder sig iværksættelse af retsforfølgning. Det forekommer mig således vigtigt at fastholde, at en persons ”tilknytning” til en terrororganisation efter gældende ret som udgangspunkt må bedømmes som et strafbart forhold, uanset om der kan være gode og fornuftige grunde til på et givet tidspunkt at afstå fra retsforfølgning til fordel for en fortsat overvågningsindsats.

Med venlig hilsen

Jørn Vestergaard